

МАГИЯТА НА ТВОРЧЕСТВОТО КАТО ПЪТ НА ЕСТЕСТВЕНО УЧЕНЕ В УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС

Гергана Добрева, Жаклин Жекова, Михаела Чонос
Средно училище „Пейо Крачолов Яворов“ – Чирпан

Резюме. Докладът разглежда извънкласната дейност на клуб „Многознайко“ – създаване на проекти, изложби, брошура и др. Работата върху тях е подходящо средство за формиране на нови знания, умения и компетенции с цел провокиране на творческото мислене и естественото учене чрез използването на интерактивни методи и средства.

Keywords: reativity; motivation; interactive learning; club activity; group work

Времето, в което живеем, изисква нов път в обучението. Творчеството и естественото учене провокират нови знания и умения у учениците, реализират се нестандартни идеи и решения. Грамотността на учениците предполага възможности за учене в различен контекст – реализиране на извънкласни форми на обучение и участие в проекти. „На преден план се извежда развитието на ученика, а не обучението му“ (Kostova, 1999). Една добра възможност учениците да получават повече информация, да разширяват своите знания, да развиват умения и потребности, е извънкласната дейност. През учебната 2016/2017 година се сформира клуб по интереси „Многознайко“ за V и VI клас – извънкласна дейност по проект „Твоят час“. Участваха 12 ученици с изявен интерес към предмета „Човекът и природата“. Основна цел на проекта бе създаване на

условия за повишаване на потенциала на учениците и възможностите им за успешно завършване на средното образование чрез допълване, развиване и надграждане на техните знания, умения и компетентности, придобити в рамките на задължителната им подготовка в училище. Главните действащи лица бяха учениците, а учителят изпълняваше ролята на координатор. Качеството на учебно-възпитателната работа се оказа решаващ фактор за развитието на личността на ученика и постигането на трайни резултати. Необходими бяха творчески мотивирани учител и ученици, със свой собствен почерк и нов подход в училище, иновативен усет и креативност. В търсенето и намирането на решения се изискваше алтернативно творчество от страна на учителя и ученика. Обучението в Клуба бе теоретично и практическо. Учениците работеха в групи върху конкретни проекти, които се реализираха в рамките на училището. „Учебният процес, който развива способност за самообучение, формира съзнание за саморазвитие, мотивира чрез стимулиране на собствените идеали и стремежи, показва технология за непрекъснато самообразование“ (Kostova, 1999). Основният критерий за формиране на работните групи бяха интересите и желанията на учениците: върху какво и с кого искам да работя. В групите по-големите ученици бяха със статут на наставници, ръководещи по-малките, които, от своя страна, изпълняваха функциите на сътрудници.

В Клуба всеки обучаван имаше възможност да упражнява ролята на професионалист – кандидатства, поема отговорности, обучава се, генерира идеи, работи самостоятелно и в група, създава и реализира проекти, представя постиженията си. Участниците в Клуба се поставяха в условия на непрекъснато сътрудничество, което укрепваше чувството им за принадлежност към клубния живот и училището. Сътрудничеството бе необходимо условие за успешното осъществяване на проектите в групите. Предвидените дейности предполагаха непрекъснато взаимодействие и сътрудничество: те събираха информация, обработваха я и създаваха различни продукти, в интерактивна среда се решаваха проблеми, дискутираха и се забавляваха. Груповата работа удовлетвори потребностите на учениците от взаимодействие един с друг. В групите се различаваха разпределенията на функциите между участниците. Това, от своя страна, формираше ролевата структура на групата. Учениците бяха генератори на нови идеи. Уменията им за работа в група изискваха от тях да реализират взаимодействие със социалната среда, за да бъдат ефективни в дейностите, които упражняват. Творчеството може да се смята за основния източник на иновации – т.е. превръщане на творческите идеи в реализирани проекти. Въображението участваше при обучението и всички мероприятия в Клуба. При обучението се подпомагаше разбирането на учебното съдържание, а при изпълнението на клубните задачи се решаваха казуси и приложенията им в живота. Така със съдействието на мисленето и въображението групата се насочваше към търсене на начини за реализиране. В началото тази

идея обикновено беше недостатъчно ясна, но благодарение на мисленето и въображението тя се изясняваше и уточняваше. В търсенето на нови начини за решаване на задачата се появяваше интелектуално чувство у учениците, което имаше значение за насочване на съзнанието, за съсредоточаване на вниманието и за повишаване работоспособността на многознайковците. Творческият процес с учениците започваше от неосъзнатото, въпреки че в много случаи това бе проучвателски етап, стимулиращ и подтикващ търсенето. Тогава логично беше да си задам въпроса – кое все пак ще предизвиква творчеството на учениците ми? Разбира се, това се оказа самият творчески процес, като особено важна предпоставка се прояви и моето благотворно влияние.

Важен момент в развитието на творческите способности изигра социалната адаптация на учениците към средата. Индивидуалното, неповторимото успя да намери своя емоционален отзвук сред учениците по пътя на тяхната изява, оценката и споделения успех с другите ученици както от Клуба, така и от училището. Така много често социалната отзивчивост в обкръжение на другите в групата се превърна в особен вид мотивация за магията на творчеството им. Много важно условие за резултатното възпитание и обучение се оказа проучването на всеки ученик. Обективната характеристика на индивидуалните особености на избраните ученици в клуб „Многознайко“ спомогна за развиването на творческите им способности и се превърна в специално организиран, научнообоснован педагогически процес. Успоредно с репродуктивната дейност като задължителен елемент в учебното съдържание се включи учениковата съзидателна дейност. Децата се оказаха любознателни, изобретателни, опознаващи света с отворени очи, живеещи всяка минута пълноценно. Преимуществовата на груповата работа в училище се дължаха на способността за взаимодействие между отделните ученици. Развиха се комуникативният и личностният потенциал в отделните групи. Повишиха се социалните им умения, самооценката и самочувствието им. Груповата работа се оказа един от начините да разчупим стереотипа и да провокираме съзнанието на учениците в извънкласната дейност – клуб по интереси „Многознайко“. Заедно осъществихме промяна и изградихме нова екипна действителност, основана на съвместно търсене и общуване. Създадохме условия за ангажираност, взаимно подпомагане, стимулиране и споделяне на отговорности. Дадохме възможност на всеки ученик за изразяване на собствено мнение.

Груповата работа ме задължи да използвам постоянна обратна връзка. Поради това трябваше да положа целенасочени усилия с цел мотивиране на учениците си за групова работа в Клуба. За целта трябваше да познавам и използвам различни интерактивни методи и средства за постигане на по-високо качество и ефективност в извънкласната дейност. Магията на творчеството в груповата работа провокира както уменията на учениците, така и стимулира те да реализират взаимодействия в социална среда, да са иновативни в

обучението. Учениците изразяваха свободно своите идеи. „Основен принцип на груповото учене е, че преподавателят работи заедно с учениците като координиран екип“ (Gyurova et al., 2007). Като учител по физика, трябваше да проявя креативност, за да мотивирам и стимулирам учениците си за естествено учене. Формираха се умения да разпознават природни обекти в тяхната естествена среда; да оформят постери и табла от природни материали; да групират събраната информация по теми, като отсеят най-важното; да оформят брошури, да подберат подходящи материали за тях.

Творческата дейност на учениците от клуб „Многознайко“ създаде възможности и път за естествено учене, а именно: учениците разшириха и задълбочиха познанията си за природната среда; придобиха редица организационни умения – да планират и организират работата в група, да разпределят задачите помежду си, да контролират изпълнението им; придобиха редица социални умения – да работят съвместно с различни партньори, да обсъждат резултатите от дейността, да изслушват и уважават чуждото мнение; голяма част от учениците придобиха умения за бързо ориентиране в нови учебни ситуации; многообразието от педагогически ситуации позволи учебната дейност да бъде адаптирана към учебното темпо; създадох се предпоставки за стимулиране способностите и креативността на учениците; използването на разнообразни дейности повиши мотивацията, стимулира познавателната активност и развиха интересите им; аз като ръководител на Клуба получих по-пълна информация за начина на поведение, за знанията и уменията, за затрудненията на учениците в различни учебни ситуации. „Така децата се учат на „съпричастност“ към всяко нещо – към природата и към света, като цяло – чрез включването на всички сетива, чувства и мисли в процеса на неговото опознаване“ (Gyurova et al., 2007). За насочването на естествения стремеж на учениците за получаване на информация, за откриване на феномени, за проследяване на връзката между познато и неизвестно значение спомогна активното им участие в разнообразни дейности. „За да се научи на нещо, то първо трябва да се преживее“ (Gyurova et al., 2007). Те се превърнаха в изследователи чрез наблюдението, колекционирането, експериментирането, проучването, но също така и измерването, описването, обясняването, формулирането на хипотези. При използването на наблюдения трябваше да подходим внимателно, като свържем опита на многознайковците с неизвестното, тъй като разбирането се гради върху познатото. Винаги трябваше да се стигне до същността за мотивацията им в клубната дейност. Целта ми бе как да *мотивирам* своите ученици да се справят. Необходимо беше да намеря начин, чрез който те да повярват в способностите си, и тогава, *след като са мотивирани, учениците* работеха с желание и ги оставях да поемат отговорности за своя истински напредък. Затова трябваше да познавам и използвам интерактивни методи за постигане на по-високо качество и ефективност в обучението.

Естественото учене предостави възможност за вземане на решения, работа в групата, съгласуване на дейности, поемане на отговорност, вникване в резултатите и направи успешна връзка между живота и училището. Провокирани, учениците от клуб „Многознайко“ решаваха проблеми и реализираха учене чрез откриване. За да им бъде интересно в клуба, им се даваше възможност за изява. Всеки от тях показва потенциала си и всеки ученик беше мотивиран, насочван, подкрепян в своите изяви. Така клубната среда се превърна в място, където можеше да станеш известен.

Подготовката и провеждането на изложби, раздаване на брошури, изготвяне на проекти бе съществен момент от работата за укрепване на духа в клубния колектив. Удовлетвореността се превърна в истинска демонстрация на успехите и постиженията на учениците многознайковци. Всички те работеха много съсредоточено, обсъждаха се различни варианти за осъществяване на заплануваната задача. Гордееха се с постиженията си, преодоляваха бариерите в общуването помежду си и с възрастните. Организирането на подобни мероприятия изискваше от мен да бъда само помощник, а не да налагам своето мнение. Това повиши чувството на доверие между учениците и мен, създадох се условия всички участници в Клуба да се чувстват важни, успешни, доволни от свършената работа. По този начин се предоставиха равни възможности на всеки ученик в клуб „Многознайко“ да разкрие дарбата си. Най-важната задача на клубната дейност беше да се провокират техният ум, образование и личност. Изключително важен се оказа принципът на доброволност при участието във всички изяви през учебната година, като мотивацията им за участие се повиши. Провеждането на часовете за извънкласна дейност в клуб „Многознайко“ обогати преживяванията на учениците, провокира тяхната словесно-изразителна реч, повлия за цялостното оформяне на тяхната личност. Магията на процеса учене, основана на преживяванията, постигна следните резултати: създадох се условия за развиване и усъвършенстване на социалните умения на учениците: умение за активно слушане, за общуване по начин, който зачита другия; развиха се умения за общуване в групата, както и умение за представяне на себе си и отстояване на собствена позиция пред останалите членове на групата; въведоха се правила за самоуважение и уважение като елементи на общуването с другите и връзка на самоуважението с умението за успешно справяне в живота; развиха се умения за изразяване на собствено мнение, искания и желания, както и комуникативните способности; доразвиха се умения за представяне, за даване на положителна оценка на другия, както и за въздържане от отрицателна оценка към тях; постави се начало на процеса за развиване на позитивни нагласи към различията и опит за по-толерантно отношение.

Резултатът от работата на групата е, че учениците станаха по-уверени, познаещи и по-можещи. Така, завършвайки учебната година, те бяха удовлетворени от успехите си и с желание да продължат своето приятелство. Какво даде

магията на творчеството на всеки един от тях? Творчеството е изключително полезен помощник в интелектуалното и психическото израстване на учениците. В творческите задачи те се научиха да решават проблеми, да правят избор. Заедно с това се утвърди необходимостта от намиране на ефективни способи за стимулиране на учениковата креативност, подхождаха творчески и към проблемите, на които се натъкваха. Използваният набор от интерактивни методи – работа в група, мозъчна атака, записване на идеи, дискусия и др., подбрани според съответния клас, съответното учебно съдържание, възрастта на учениците, целите, които си поставих в началото, спомогна за успешното реализиране на целта ми в клуб „Многознайко“. Защото работата в Клуба не беше само процес на акумулиране на учебна информация, а и усвояване на нови знания, умения и компетентности. Стремяхме се да е учене в нова среда, където творчеството е основен отпечатък за осъществяване на нещата, осмисляне на емоциите и реализиране на практически идеи. Така обучението се основаваше на преживяванията на учениците ми върху собствения им опит, но и учене в условията на структурирани и подготвени от мен ситуации. То се характеризираше със следните стъпки: *преживей, сподели, обсъди, обобщи, приложи*. При реализирането на програмата си зададох следните въпроси: Кои точно методи да подбера? Какво учебно съдържание е подходящо? Достатъчно групов опит ли имат моите ученици? Какви правила да се въведат при работа? Как да съобразя учебните ситуации с възрастовите особености на учениците? Какви материали да подготвя? Как да организирам средата, в която ще работи групата? Как да оценя участието и резултатите от груповата работа? Какви са предимствата и ограниченията в използването на интерактивните методи? Изисквах се от мен по-творчески подход, комбинативност и смелост.

В заключение, ще споделим десетте правила, завещани от Айнщайн, защото вярваме, че има много какво да научим от тази велика личност: Следвай любопитството си! Какво събужда твоето любопитство?; Постоянството е Безценно!; Фокусирай се върху Настоящото!; Въображението е много мощен инструмент, то е Сила!; Прави грешки!; Изживявай Момента!; Създавай Стойност!; Не очаквайте различни резултати!; Знанието идва от Опит!; Научи правилата и тогава стани най-добрият Многознайко!

Така заедно стигнахме до успешното мотивиране на многознайковците да „работят съзнателно, всеотдайно, отговорно, което си е истинска магия“ (Gyurova & Bojilova, 2005). Магията на творчеството, груповата работа и пътят на естественото учене провокираха техните сетива, емоции и се реализираха успешни идеи и решения. Клубната дейност се прояви като нов подход за формиране и провокиране на иновативен усет и креативност. Груповата работа в Клуба бе начин да се разчупи стереотипът, и се създадоха условия за ангажираност, взаимно подпомагане, стимулиране и споделяне на отговорности. Даде се възможност на учениците ми да изразяват идеите си, да са моти-

вирани и да реализират естествено учене в учебния процес чрез използването на интерактивни методи. Естественото учене предостави възможността за успешна връзка между живота и училището.

[Е]дна група може да се нарече екип, когато всички са готови да бъдат добри и добронамерени един към друг и като истински добри другарчета да си подават ръка за помощ и вървят заедно напред. Как може да стане това в днешния груб и лишен от търпение и доброта свят? С магия! (Gyurova & Bojilova, 2005).

Снимки от работата на учениците

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Gyurova, V. & Bojilova, V. (2005). *Magiyata na ekipnata работа*. Sofia: Evropres [Гюрова В. & Божилова, В. (2005). *Магията на екипната работа*. София: Европрес].
- Gyurova, V., Bojilova, V., Valkanova, V. & Dermendzhieva, G. (2007). *Interaktivostta v учебния процес: ili za ribaria, ribkite i ribolova*. Sofia: Evropres [Гюрова, В., Божилова, В., Вълканова, В. & Дерменджиева, Г. (2007). *Интерактивността в учебния процес: или за рибаря, рибките и риболова*. София: Европрес].
- Kostova, Z. (1999). *Kak da uchim uspešno: inovacii v obuchenieto*. Sofia: Pedagog 6 [Костова, З. (1999). *Как да учим успешно: иновации в обучението*. София: Педагог 6].

THE MAGIC OF CREATIVITY AS A PATH OF SUCCESSFUL LEARNING

Abstract. The report examines the extra-curricular activities of the Club “Multi-Visually” – creating projects, exhibitions, brochures, etc. Work on them is an appropriate means of forming new knowledge, skills and competencies to provoke creative thinking and natural learning through the use of interactive methods and tools.

✉ **Ms. Gergana Dobрева (teacher)**
Ms. Jacqueline Jekova (teacher)
Ms. Michaela Chonos (teacher)
Secondary School “Peyo K. Yavorov”
6, Peyo Kracholov Yavorov St.
6200 Chirpan, Bulgaria
E-mail: ain6tain_12@abv.bg
E-mail: ne123fi@abv.bg
E-mail: mishichonos@gmail.com